

МОДЕЛЬ ПІДВИЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ СУСПІЛЬСТВА КРАЇНИ, ЯКА ПРИЙМАЄ МІГРАНТІВ

В статті розроблена теоретико-ігрова модель для узгодження інтересів держави та мігрантів в процесі їх адаптації до соціально-економічних умов країни. Особливістю моделі є включення в неї каналу видалення за межі країни тих мігрантів, які не хочуть приймати участь у економічному житті країни. Показано, що розроблена модель дозволяє мотивувати мігрантів до відмови від компактного проживання. Таким чином, впровадження методів, розроблених на основі моделі, дозволить збільшити інформаційно-психологічну захищеність суспільства.

Ключові слова: інформаційно-психологічна захищеність, теорія ігор, модель, міграція, мотивація.

Вступ. Останнім часом на планеті стрімко зростають міграційні потоки. Люди мігрують всередині країни внаслідок економічних та терористичних причин: приклад України є сьогодні найбільш показовим. Люди мігрують до інших країн: приклад Європи свідчить про це. Мігрують люди із високим інтелектом та високим професійним досвідом: відтік мозків до розвинених країн.

Проте найбільша кількість мігрантів – це люди із обмеженими вміннями та навичками, обмеженим професійним досвідом, яким потрібна допомога держави та суспільства в адаптації до нових для них умов.

І якщо методи адаптації спеціалістів високого рівня (талентів та геніїв із країн, що розвиваються) цілком зрозумілі та широко застосовуються, то моделі та методи адаптації мігрантів, які мають низьку кваліфікацію, ще тільки розробляються.

Разом із тим, саме низько кваліфіковані мігранти, які складають переважну кількість, є явною загрозою інформаційно-психологічній безпеці суспільства. Цей клас мігрантів погано адаптується до умов суспільства. До того ж, більшість індивідів знаходяться в умовах сильного стресу як від умов країни, звідки вони мігрували, так і від умов життя в країні прибуття.

Таким чином, задача розробки моделей підвищення інформаційно-психологічної безпеки суспільства країни, яка приймає мігрантів, має високий рівень наукової актуальності та велике практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні для дестабілізації суспільства ефективно застосовують інформаційні технології [1,2]. При цьому важливою особливістю є те, що частина каналів дестабілізації зв'язані із мігрантами, передовсім зовнішніми. Ряд таких каналів описано в [3], де наведено приклади того, як общини мігрантів впливають через інформаційні канали на діяльність корінного суспільства, здійснюючи тим самим негативний для цього суспільства інформаційно-психологічний вплив.

Наукові дослідження впливу мігрантів на життя корінного суспільства здійснюються, як правило, в рамках соціології, комунікації, криміналістики, економіки навчання, порівняльної психології та маркетингу. Наприклад, в [4] розглядаються питання відчуття безпеки іракських мігрантів в Хельсінкі та Римі. В [5] досліджуються питання впливу мігрантів на ринок праці по піклуванню за людьми похилого віку, а в [6] досліджуються проблеми комунікації мігрантів в суспільстві внаслідок поганого знання мови корінного населення. В [7] на статистичному матеріалі показано, що прошарок людей, які отримують невисокі доходи, не може розраховувати на вищу освіту високого рівня, - передовсім це стосується, звичайно, мігрантів. Серед мігрантів також спостерігається підвищений травматизм [8].

На жаль, у сфері інформаційної безпеки суспільства та держави дослідження ролі мігрантів практично відсутні.

Метою статті є розробка моделі підвищення інформаційно-психологічної безпеки суспільства, яке приймає мігрантів, на основі теоретико-ігрового моделювання

Теоретико-ігрова модель для взаємодії держави та мігрантів. Побудуємо модель взаємодії суспільства в особі органів державної влади та управління та мігрантів. Саме вони й будуть двома гравцями.

Виявимо спочатку основні цілі гравців. Держава має ціллю інкорпорувати мігрантів у існуючі в ній соціальні та економічні інститути. Мігранти ж мають ціллю забезпечити собі рівень життя та безпеки не менший за той, який був у них раніше (в іншій місцевості цієї держави або в іншій державі).

Як видно, ці цілі не співпадають, і тому необхідно розробити механізм для їх узгодження. Як правило, це лягає на плечі держави, - мігранти ж можуть лише погоджуватися або не погоджуватися із участю у відповідних заходах.

Загалом теоретико-ігрову модель для узгодження інтересів держави та мігрантів подано на рис. 1.

На рис.1 введено такі позначення.

Прописними буквами подано: «Д» - держава, «М» - мігранти. Виграші держави (зверху) та мігрантів (знизу) наведені у прямокутниках внизу закінчення відповідної шляху дерева гри.

Часова послідовність розгортання гри є такою.

Етап 1. Хід робить держава. Вона вибирає або стратегію «р» - селити іммігрантів між корінними жителями країни («розсіяти» мігрантів), або ж стратегію «нр» - селити мігрантів компактними групами (створюючи свого роду «чайна-тауни»).

Етап 2. Хід роблять мігранти. Вони вибирають або стратегію «а» - адаптуватися до умов даної держави, або ж стратегію «на» - не адаптуватися до умов держави та жити за правилами тієї місцевої соці, звідки вони прибули.

Зауваження. Під адаптацією мігрантів також розуміється виконання ними норм та правил формальних та неформальних соціальних та економічних інститутів, які складають суспільство та державу корінного населення.

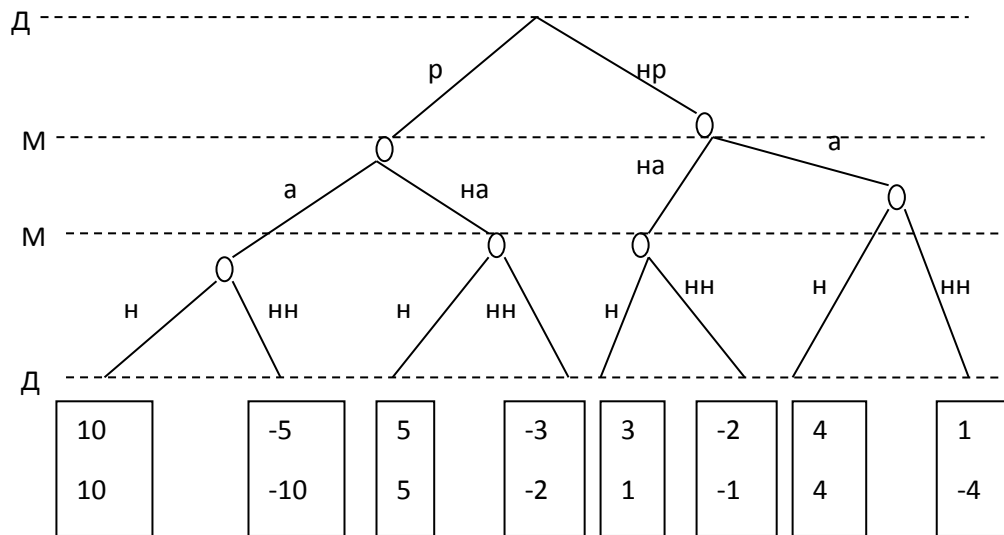

Рис. 1. Динамічна гра із узгодження сторін між державою та мігрантами

Етап 3. Держава створює умови для того, щоб мігранти набули відповідну професію. Наприклад, це може бути навчання, стимулювання підприємців приймати на роботу та навчати мігрантів тощо.

Хід роблять мігранти. Вони вибирають стратегію «н» - набувати професію, або ж «нн» - не набувати професію.

Етап 4. Хід робить держава. Вона приймає рішення або про надання мігранту довготривалої робочої візи із подальшим набуттям ним громадянства, або ж приймає рішення щодо відсилання мігранта на батьківщину.

Обґрунтуємо виграші гравців. Перш за все зауважимо, що в теорії ігор значення мають не самі величини виграшів, а їх впорядкованість для кожного із гравців [9]. Тому конкретні числові значення не будуть відігравати роль.

Виграші держави.

Найбільший виграш держава отримає у випадку, коли мігрант буде успішно інтегрований у суспільство, пройде навчання та стане приймати активну участь у економічному зростанні країни. Це буде у випадку здійснення стратегій «р→а→н».

Найменший виграш держави буде у випадку, коли буде вибрана стратегія «р→а→нн»: за цієї стратегії держава втратить вже адаптованого мігранта, в якого вона вклала досить великі кошти (наприклад, забезпечивши житлом та фінансами для життя та навчання).

При виконанні стратегії «р→на→н» держава отримає навченого мігранта, який не адаптований до умов життя та діяльності у суспільстві. Це непоганий варіант, але держава отримає від такого мігранта менше, аніж можливо.

Стратегія «р→на→нн» приведе до втрат, але ці втрати будуть менші, аніж у випадку стратегії «р→а→нн» за рахунок меншої можливої «віддачі» від мігранта.

Стратегія «нр→а→н» вигідна державі, але ця вигода має «ложку дьогтю»: мігрант приймає малу участь у суспільному житті, і тому інтереси своєї общини може поставити, в ряді випадків, вище за інтереси корінного населення.

Стратегія «нр→а→нн» вимагає від держави відносно невеликих витрат (власне, лише на житло та адаптацію мігранта).

Стратегія «нр→на→н» надає найменші вигоди державі, яка отримує навченого мігранта, який, однак, не адаптований до життя у суспільстві та здатний жити лише в анклаві мігрантів.

Стратегія «нр→на→нн» вимагає найменших вкладів ресурсів від держави, але нічого не дає для економіки.

Відмітимо, що у виграшах враховано, що витрати держави на життя мігранта у анклаві йому подібних є меншим, аніж у випадку життя мігранта серед корінного населення.

Виграші мігранта.

Найбільший виграш мігрант отримає у випадку, коли він буде успішно інтегрований у суспільство, пройде навчання та стане приймати активну участь у економічному зростанні країни. Це буде у випадку здійснення стратегій «р→а→н».

Найменший виграш держави буде у випадку, коли буде вибрана стратегія «р→а→нн»: за цієї стратегії мігрант витратить зусилля на адаптацію до життя у даному суспільстві, які будуть намарні при його поверненні до своєї країни.

При виконанні стратегії «р→на→н» мігрант буде успішно приймати участь у економічному житті, але він буде не адаптований до умов життя та діяльності у суспільстві. Це непоганий варіант, але не найкращий для мігранта.

Стратегія «р→на→нн» приведе до малих втрат мігранта. Власне, він втрачає лише час та навчається навичкам, які є зайвими в його країні (куди він буде видалений).

Стратегія «нр→а→н» вигідна мігранту, але ця вигода має «ложку дьогтю»: мігрант приймає малу участь у суспільному житті, його адаптаційні можливості будуть менш значними, аніж у випадку стратегії «р→а→н».

Стратегія «нр→а→нн» вимагає від мігранта витрат на адаптацію до життя в анклаві йому подібних мігрантів. Але ці навички йому не знадобляться в його власній країні (куди він буде видалений).

Стратегія «нр→на→н» надає найменші вигоди мігранту, який залишається жити та працювати в державі.

Стратегія « $nr \rightarrow na \rightarrow nn$ » вимагає найменших витрат від мігранта, і ці витрати є для нього найменшими.

Відмітимо, що у випадку вибору стратегії « nn » мігрант видаляється із країни, що й було враховано у його виграшах.

Розв'язання динамічної гри. Для динамічної гри раціональним розв'язання буде рівновага Неша [9]. Знаходиться ця рівновага методом оберненої індукції, розпочинаючи рух «знизу-нагору» (тобто від останнього етапу до першого) [9].

Так як останній хід робить держава, то спочатку порівнюємо між собою виграші держави, і переносимо їх до верхньої вершини. Отримаємо граф, який подано на рис. 2: держава вибирає стратегію « n ».

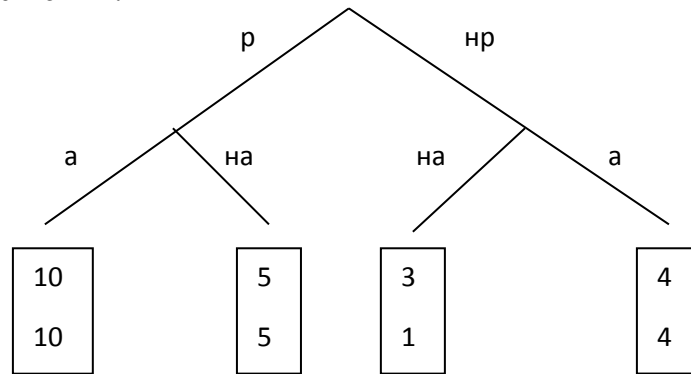

Рис. 2. Динамічна гра після здійснення вибору державою.

Тепер вибір повинні здійснити мігранти. Результат показано на рис. 3: раціональним вибором мігрантів є стратегія « a ».

На кінець, держава знову здійснює вибір стратегії. Очевидно, це буде стратегія « p ».

Таким чином, рівновагою Неша буде стратегія « $p \rightarrow a \rightarrow n$ ».

Використання моделі для підвищення захищеності суспільства. Ключовим в динамічній моделі є те, що держава позбавляється від тих мігрантів, які не бажають приймати участь у її економічному житті (працювати), тобто збільшувати ВВП країни.

Якщо таких мігрантів залишати в країні, то вони не будуть вносити вкладу до ВВП, а країна буде витратити його на забезпечення мігрантів необхідними для життя ресурсами. Це призведе до дестабілізації соціального стану суспільства внаслідок зростання рівня незадоволення корінного населення.

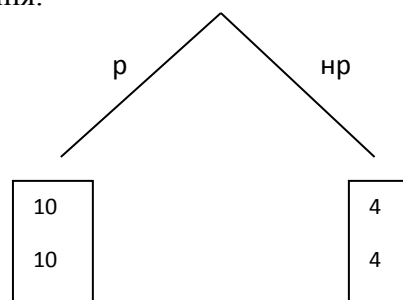

Рис. 3. Динамічна гра після здійснення вибору мігрантами.

Як правило, сьогодні країни Європи (для іноземних мігрантів) та України (для внутрішніх мігрантів) не мають механізмів, за якими можна офіційних мігрантів повертати до країн (чи регіонів), з яких вони прибули.

Теоретико-ігрова модель, розроблена вище, дозволяє вирішити виявлену проблему. Для її впровадження потрібно широко застосовувати інформування як мігрантів, так і населення щодо її положень.

Наприклад, мігрантів потрібно із самого початку орієнтувати на те, що вони повинні, по-перше, прикладати зусиль для адаптації до життя у даному суспільстві і, по-друге, до навчання тим професіям, які потрібні для їх участі у економічному житті

держави. Держава повинна також інформувати мігрантів про те, що вона надає можливість для них жити у середовища корінного населення. Також обов'язковим є інформування мігрантів про те, що вони повинні підкорятися інституціональним вимогам, які є характерні для корінного населення. При цьому виконувати вимоги не тільки юридичні, але й культурні.

Як відмічено в [3], зосереджене проживання мігрантів призводить до їх ізоляції від корінного суспільства, і, в результаті, до появи на зростання конфлікту. Тепер уже не між окремими людьми (ці конфлікти суспільство регулює із використанням законодавства), але між окремими групами людей. В результаті такі конфлікти переходять у конфлікти між культурами, - а цей тип конфліктів є найменш толерантний та найбільш непримиренний.

Прикладами описаного є постійні заворушення та акти масової непокори закону, які стають все більш характерною прикметою розвинених країн. Більшість цих соціальних вибухів здійснюються якраз там, де мігранти зосереджені у районах компактного проживання. Власне, саме це й призводить до географічної стратифікації культур.

Розроблена вище динамічна дозволяє розв'язати проблему не тільки мотивації мігрантів до участі в економічному житті країни, але й до участі у суспільному житті на умовах прийнятих у суспільстві правилах. Останнє здійснюється внаслідок того, що розосереджене («розсіяне») проживання мігрантів є більш економічно вигідне та стимулюється державою та суспільством. Наприклад, при розосередженому проживанні мігрантів їх кар'єра буде більш успішною.

Висновки. В статті виявлено, що сьогодні існує проблема в тому, що наявність мігрантів призводить до зниження рівня захищеності суспільства від негативного інформаційно-психологічно впливу, який здійснюється мігрантами. Розроблена теоретико-ігрова модель для узгодження інтересів держави та мігрантів в процесі їх адаптації до соціально-економічних умов країни. Особливістю моделі є включення в неї каналу видалення за межі країни тих мігрантів, які не хочуть приймати участь у економічному житті країни. Показано, що розроблена модель дозволяє також мотивувати мігрантів до відмови від компактного проживання. Таким чином, впровадження методів, розроблених на основі моделі, дозволить збільшити інформаційно-психологічну захищеність суспільства.

Література

1. Богуш В. М. Інформаційна безпека держави / В. М. Богуш, О. К. Юдін. – К. : «МК-Прес», 2005. – 432 с.
2. Андреев В. І. Основи інформаційної безпеки / В. І. Андреев, В. О. Хорошко, В. С. Чередниченко, М. Є. Шелест. – К. : Вид. ДУІКТ, 2009. – 292 с.
3. Бурячок В. Л. Класифікація технологій для здійснення інформаційно-психологічного впливу на процес раціональної діяльності людини / В. Л. Бурячок, А. А. Шиян // Сучасний захист інформації. – 2014. – №1. – С.64-70.
4. Kivisto P. The integration of Iraqis in two European cities: Emotions and identity work / P. Kivisto, V. La Vecchia-Mikkola // *Emotion, Space and Society*. – 2015. – V.16. – P.90-98.
5. Peri G. Immigrants, Domestic Labor and Women's Retirement decisions / G. Peri, A. Romiti, M. Rossi // *Labour Economics*. – 2015. – V.36. – P.18-34.
6. Jacquemet M. Asylum and superdiversity: The search for denotational accuracy during asylum hearings / M. Jacquemet // *Language & Communication*. – 2015. – V.44 – P.72-81.
7. Jerrima J., Socioeconomic inequality in access to high-status colleges: A cross-country comparison / J. Jerrima, A. K. Chmielewskib, Ph. Parker // *Research in Social Stratification and Mobility*. – 2015. V.42 – P.20-32.
8. Hallowell M. R. Exploring fundamental causes of safety challenges faced by Hispanic construction workers in the US using photovoice / M. R. Hallowell, I. F. Yugar-Arias // *Safety Science*. – 2016. – V.82. – P.199-211.
9. Шиян А. А. Управління розвитком соціально-економічних систем. Теорія ігор: основи та застосування в економіці та менеджменті / А. А. Шиян. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 162 с.